

Täytäntöönpanopäällikkö Sakari Haataja

Eduskunta

Lakivaliokunta

LaV@eduskunta.fi

OIKEUSREKISTERIKESKUKSEN KIRJALLINEN ASiantuntijalausunto EDUSKUNNAN LAKIVALIOKUNNALLE HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE LAIKSI SAKON TÄYTÄNTÖÖNPANOSTA ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA JA ERÄIKSI SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI (HE 5/2025 VP)

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt 20.2.2025 Oikeusrekisterikeskukselta (ORK) kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi sakon täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

Oikeusrekisterikeskus (ORK) vastaa sakkoihin, menettämisseuraamuksiin, seuraamusmaksuihin ja muihin saataviin liittyvistä täytäntöönpanotehtävistä. Lisäksi ORK huolehtii oikeusministeriön hallinnonalan keskeisten rekistereiden kuten sakkorekisterin rekisterinpidosta. Hallituksen esityksessä esitetyt muutosehdotukset vaikuttavat keskeisesti edellä mainittujen ORK:n täytäntöönpano- ja rekisterinpitotehtävien hoitamiseen.

ORK:n nykyinen täytäntöönpanojärjestelmä, jossa täytäntöönpanoasioita käsitellään ja sakkorekisteriä ylläpidetään, on käyttökänsä päässä. Voimassa olevat täytäntöönpanoprosesseja koskevat säännökset on aikanaan säädetty siten, että täytäntöönpanoa hoidetaan osin manuaalisesti. ORK on käynnistänyt vuonna 2024 hankkeen täytäntöönpanojärjestelmän uudistamiseksi ja uusi tietojärjestelmä otetaan vaiheittain käyttöön siten, että se olisi kokonaisuudessaan käytössä vuonna 2027. Uusi tietojärjestelmä ja samalla aikataululla toteutettava täytäntöönpanosäädösten uudistaminen mahdollistavat sen, että täytäntöönpanoprosesseja voidaan kehittää kustannustehokkaammaksi automatisoimalla nykyistä toimintaa ja vähentämällä manuaalista työtä vaativia vaiheita ORK:ssa. Uuden järjestelmän ja teknologian avulla on mahdollista toteuttaa laajemmin, kustannustehokkaammin ja tietoturvalisemmin myös viranomaisten välisiä järjestelmäintegraatioita ja vakio-
muotoista tiedonsiirtoa, joka mahdollistaa nopeamman tiedon saatavuuden muille viranomaisille. Lisäksi uusi järjestelmä luo edellytyksiä sille, että kansalaisille, yhteisöille ja yrityksille on mahdollista laajentaa sähköisiä asiointipalveluita ja näin helpottaa asiointia täytäntöönpanoasioissa.

Täytäntöönpanopäällikkö Sakari Haataja

Nyt esitetyt ensimmäisen lainmuutosvaiheen säännösmuutokset eivät edellytä merkittäviä tietojärjestelmämuutoksia ORK:lle. Muutosesitykset tukevat sitä, että uusi täytäntöönpanojärjestelmä voidaan ottaa eräiden seuraamuslajien osalta vaiheittain käyttöön jo vuoden 2025 aikana. Kuten esityksestä käy ilmi, myöhemmässä vaiheessa on tarkoitus antaa toinen hallituksen esitys, jossa esitettäisiin muutoksia, jotka edellyttävät ORK:n täytäntöönpanojärjestelmän sekä muiden viranomaisen tietojärjestelmien kehittämistä. Toisen lainmuutosvaiheen säännösmuutokset mahdollistavat uuden täytäntöönpanojärjestelmän käyttöönoton kaikkien täytäntöönpanoprosessien osalta, jolloin nykyisen täytäntöönpanojärjestelmän käyttö voidaan lopettaa. Uuden täytäntöönpanojärjestelmän kehittäminen on merkittävä investointi ORK:lle ja se edellyttää myös sitä, että hankkeelle osoitetaan riittävät taloudelliset resurssit. Seuraamusjärjestelmän uskottavuus ja tehokkuus edellyttävä toimivaa täytäntöönpanojärjestelmää.

Hallituksen esitykseen sisältyviä lainmuutoksia on valmisteltu oikeusministeriön asettamassa työryhmässä, jossa ORK on ollut edustettuna. ORK pitää kokonaisuudessaan tähän ensimmäiseen lainmuutosvaiheeseen sisältyviä muutosesityksiä kannatettavina ja tarpeellisina. Esitetyillä lainmuutoksilla voidaan sujuvoittaa ja yhdenmukaistaa täytäntöönpanomenettelyä eri seuraamuslajeissa. Jäljempänä tarkastellaan esityksen keskeisimpiä näkökohtia ja vaikutuksia ORK:lle.

Sakon täytäntöönpanosta annetun lain keskeiset sääntelyn yhtenäistämistä ja selkeyttämistä koskevat muutosesitykset

ORK pitää kannatettavana sitä, että hallituksen esityksessä on ehdotettu valtiolle maksettavaksi määrättyjen hallinnollisten seuraamusten täytäntöönpanotehtävien keskittämistä ORK:lle. ORK pitää myös tärkeänä, että kyseisten seuraamusten täytäntöönpano esitetään toteutettavaksi sakon täytäntöönpanosta annetun lain mukaisessa järjestyksessä. Tämä selkeyttää ja yhtenäistää nykyistä hajanaista sääntelyä ja mahdollistaa täytäntöönpanoprosessien kehittämisen kustannustehokkaammin, kun täytäntöönpano tapahtuu saman menettelyn mukaisesti samankaltaisissa seuraamuslajeissa.

ORK pitää kannatettavana sitä, että hallituksen esityksessä ehdotetaan seuraamusten täytäntöönpanokelpoisuutta koskevaa sääntelyä yhtenäistettäväksi muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta siten, että sakon täytäntöönpanosta annetun lain mukaan täytäntöönpantavat seuraamukset olisivat täytäntöönpantavissa silloin, kun ratkaisu, jolla seuraamus on määrätty, on tullut lainvoimaiseksi. Ehdotetut muutokset yhtenäistävät nykyistä hyvin hajanaista ja osin puutteellista seuraamustajikohtaista sääntelyä.

ORK pitää tarpeellisena, että hallituksen esityksen mukaisesti seuraamusten raukeamista ja viivästyskorkoa koskevaa sääntelyä selkeytetään ja yhtenäistetään. Eri-

Täytäntöönpanopäällikkö Sakari Haataja

tyisesti rangaistusluonteisia hallinnollisia seuraamuksia koskeva sääntely on hajanaista ja osin puutteellista. Ehdotetuilla säännöksillä säädettäisiin kaikille rahamääräisille rangaistusluonteisille hallinnollisille seuraamuksille yhdenmukaiset säännökset seuraamuksen raukeamisesta ja säädettäisiin siitä, että näille seuraamuksille ei perittäisi viivästyskorkoa.

ORK pitää kannatettavana, että sakon täytäntöönpanosta annettuun lakiin esitetään täsmennettäväksi ja uudistettavaksi henkilötietojen käsittelyä ja ORK:n täytäntöönpanoon liittyviä rekistereitä koskevia säännöksiä sekä säännöksiä ORK:n tiedonsaantioikeuksista että tiedon luovuttamisesta ORK:n rekistereistä. Hallituksen esityksen mukaan ORK:n täytäntöönpanorekisterit jakautuisivat sakkorekisteriin ja hallinnollisten seuraamusten rekisteriin. Jaottelu on perusteltua, koska ORK:n täytäntöönpanojärjestelmässä käsitellään rikosasioita koskevan tietosuojasääntelyn piiriin kuuluvia rikosoikeudellisia seuraamuksia ja toisaalta yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan kuuluvia hallinnollisia seuraamuksia ja korvauksia.

Rikosvahinkolakia koskevat muutosesitykset

ORK pitää esitettyjä rikosvahinkolain muutoksia kannatettavana. Nykyinen menettely rikosvahinkolakiin perustuvien takautumissaatavien täytäntöönpanossa on perustunut pitkälti käytäntöön, joten ehdotetut täsmennykset täytäntöönpanomenettelyyn selkeyttävät toimivallan jakoa Valtiokonttorin ja ORK:n välillä sekä parantavat ORK:n edellytyksiä huolehtia takautumissaatavien täytäntöönpanosta. ORK pitää tärkeänä, että ORK:lle on esitetty lisättäväksi harkintavaltaa täytäntöönpanosta luopumiseksi niissä rikosvahinkolakiin perustuvissa takautumissaatavissa, joissa tuomioistuin ei ole vahvistanut vahingonkorvausta.

Ulosottokaarta koskevat muutosesitykset

Ulosottokaareen esitetään lisättäväksi menettelyä selkeyttävä säännös verkkoviestin hävittämismääräyksen täytäntöönpanosta (ulosottokaari 7:15 a). ORK pitää hallituksen esitystä kannatettavana, koska nykyisin verkkoviestin hävittämisen täytäntöönpanoon on sovellettu ulosottokaaren tekemisvelvollisuutta koskevia säännöksiä, joka menettelynä ei ole tarkoituksenmukainen kyseisten määräysten täytäntöönpanoon.

Muut huomiot

Ehdotetussa uudessa sakon täytäntöönpanosta annetun lain 4 a § 3 momentissa (Seuraamusten täytäntöönpanokelpoisuus) on virheellisesti viitattu rikosvahinkolain 31 b §:ään. ORK esittää korjattavaksi kyseisen viittauksen koskemaan ehdotettua uutta rikosvahinkolain 31 c §:ää.

Täytäntöönpanopäällikkö Sakari Haataja

Rikoslain 32:12:ään on esitetty korjattavaksi nykyisessä laissa oleva virheellinen viittaus rikoslain 10:2.3:iin, jota ORK pitää kannatettavana. Tämän lisäksi säännöstä on esitetty muutettavaksi siten, että säännöksestä poistettaisiin rikoslain 10:11.2:n viittauksen osalta maininta ”soveltuvien osin”. ORK:n tehtävänä on vastata rikoslain 10:11.2:n mukaisesta rikoshyödyn ja siihen liittyvän vahingonkorvauksen tai edunpalautuksen yhteensovittamisesta sekä päättää siitä, täyttyvätkö edellytykset korvauksen suorittamiselle valtion varoista. ORK esittää, että rikoslain 32:12:sta ei tulisi poistaa ”soveltuvien osin” viittausta, koska rikoslain 10:11.2:n mukainen rikoshyödyn ja siihen liittyvän vahingonkorvauksen yhteensovittamisesta koskeva menettely ei sellaiseen sovellu rahanpesurikoksen liittyvän omaisuuden menetyksen ja esirikoksella loukatun vahingonkorvauksen tai edunpalautuksen yhteensovittamiseen. Näin ollen rikoslain 32:12:n säännösviittauksessa olevan ”soveltuvien osin” muotoilun poistaminen aiheuttaa sekaannusta, kun arvioidaan rikoslain 10:11.2:n mukaisia edellytyksiä sille, voidaanko valtion varoista suorittaa korvausta hakijalle, kun kysymys on siitä, että omaisuuden menetys on perustunut rikoslain 32:12:ään. Mikäli säännösviittaus jäisi esitettyyn muotoon, olisi perusteltua avata lain esitöihin tarkemmin, mitkä edellytykset ovat olemassa rikoslain 32:12:n mukaisen omaisuuden menetyksen ja siihen liittyvän esirikoksella loukatun vahingonkorvauksen tai edunpalautuksen yhteensovittamiselle rikoslain 10:11.2:n mukaisessa menettelyssä.